

Klepelen en opzuigen succesvol bij dijkbeheer

Foto's Rob van der Made

Westelijk Noord-Brabant heeft veel dijken die in potentie geschikt zijn als bloemdijken. Om die reden hebben de Provincie Noord-Brabant en Staatsbosbeheer het natuurdoeltype 'bloemdijk' aan deze dijken toegekend. Slecht beheer heeft er echter toe geleid dat waardevolle dijkflora verloren is gegaan. Door dijken gedurende 3 jaar te klepelen en het maaisel op te zuigen is de verruiging met 75% teruggedrongen en is karakteristieke dijkflora teruggekeerd. Dit artikel laat zien hoe klepelen en opzuigen, een beheermaatregel die binnen Staatsbosbeheer nog weinig wordt toegepast, succesvol kan worden gebruikt om natuurwaarden te herstellen als inleidend beheer.

— Theo Bakker en Albert Goorden (Staatsbosbeheer)

De omgeving van Nieuw-Vossenmeer in het westen van Noord-Brabant kent een uitgebreid stelsel van enkele tientallen kilometers aan dijken. Deze dijken, met een kleilichaam en een zanddek, waren vroeger waardevolle bloemrijke linten door het polderlandschap. Hiervan is 2,5 kilometer in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer.

Door gebrek aan landbouwkundige interesse is in de laatste twee decennia het beheer van de dijken veranderd. Daar waar vroeger de dijken werden gehooïd met nabeweiding van schapen, zijn laatste jaren de schapen het hele jaar rond op de dijken te vinden. Gevolg hiervan is dat delen niet meer gemaaid worden en daardoor verruigen. Tevens wordt de dijk in natte tijden door de schapen vertrapt. In het uiterste geval vindt er totaal geen beheer meer plaats.

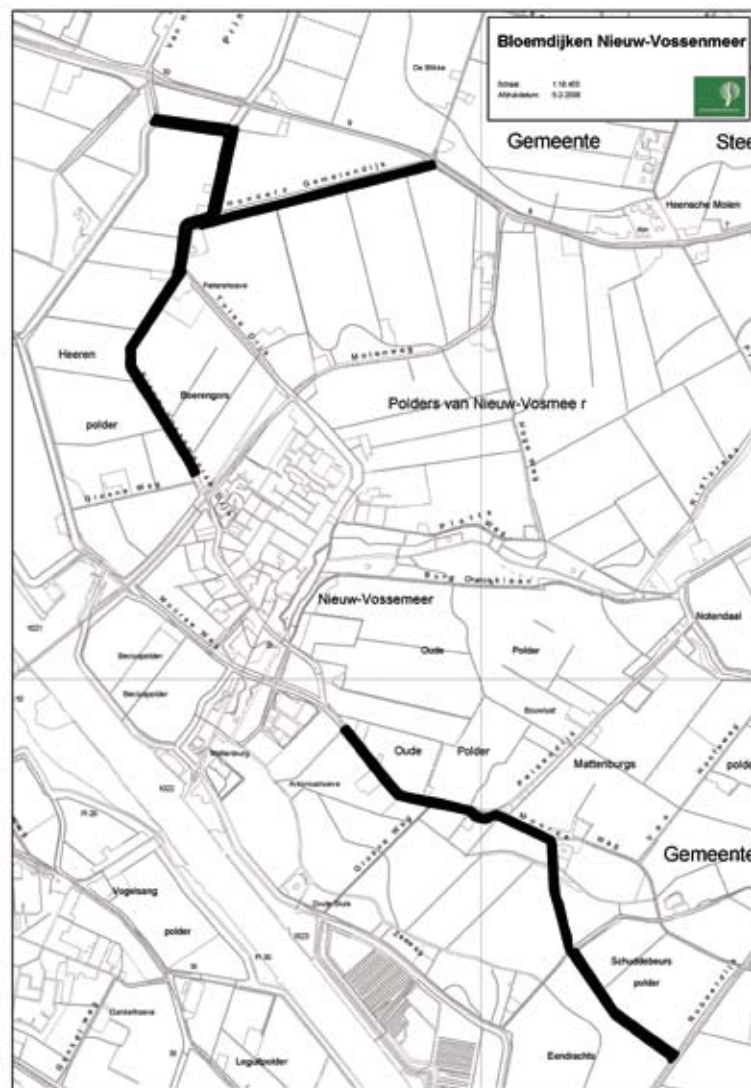
Resultaat hiervan is dat ooit zo bloemrijke dijken met echte kruisdistel, knoopkruid, margriet en kleine ratelaar, sterk zijn verruigd. In plaats van deze plantensoorten werden grote brandnetel, akkerdistel en ridderzuring bepalend voor het beeld. Op grote delen kwamen deze ruigtesoorten zelfs dominant voor. Dit tot grote onvrede van Staatsbosbeheer en tot grote ergernis van agrariërs in de omgeving.

Het roer om

Om het roer om te gooien heeft Staatsbosbeheer alle langdurige pacht op de dijken ontbonden, rasters en schuurtjes verwijderd en het beheer zelf ter hand genomen. Een normaal hooibeheer was op het verruigde, ongelijke terrein bijna niet mogelijk. Daarom is er naar een andere mogelijkheid gezocht.

In overleg met een aannemer is toen een proef van drie jaar gestart met een klepelmaaier met afzuiginstallatie aan een arm. Dit gaf de mogelijkheid om via de kruin en de teen van de dijk in één werkgang de dijk te klepelen en het maaisel af te voeren. Door de combinatie van klepelen en opzuigen worden zaden en strooisel volledig afgevoerd en worden alle oneffenheden enigszins geëgaliseerd. Hierdoor wordt ook het hooibeheer in de toekomst gemakkelijker. Voor het zo optimaal uitputten van deze ruigtesoorten vindt de eerste maaibeurt begin juni plaats (in ieder geval voor de bloei van de akkerdistel). Er vindt een tweede maaibeurt eind september plaats om te voorkomen dat de ruigtekruiden alsnog in de nazomer zouden gaan bloeien en om zo veel mogelijk voedingsstoffen af te voeren. De op- en afritten (apparaten) naar de aangrenzende agrarische landerijen worden, indien nodig, meerdere keren gemaaid om te voorkomen dat de boeren zelf de maaibalk gebruiken en om het zicht voor autoverkeer te waarborgen.

Bij het inzetten van deze machines dient een aantal zaken goed in de gaten gehouden te worden. Zo weegt een klepelmaaier met afzuiginstallatie vol geladen al gauw 25 ton waardoor bij regenachtig weer al snel de kans bestaat op insporing/verdichting van de dijk. Maar ook financieel is het

interessant om bij droog weer te maaien omdat dan het gewicht van het af te voeren maaisel veel lager is. Alleen al het klepelen en afvoeren in de middag scheelt 20% in gewicht ten opzichte van hetzelfde werk in de ochtend (als er nog dauw op het gras zit).

Opvolgend hooibeheer

De resultaten overtroffen onze stoutste verwachtingen. Al naar twee jaar nam het aantal ruigtekruiden sterk af. Naar 3 jaar was het aandeel grote brandnetel, akkerdistel en ridderzuring met 75% verminderd. Hoewel we vreesden dat met het opzuigen ook veel zaden van doelsoorten werden afgevoerd, bleek juist dat het de oude strooisellaag van de bodem verwijderde, zodat zaden die dieper in de bodem lagen opgeslagen, een kans kregen. Ook bracht het tweemaaligs afvoeren van het maaisel door het opzuigen een verschraving teweeg, waardoor de ruigtesoorten het moeilijk kregen en doelsoorten de strijd aan konden gaan.

Door deze aanpak zagen de omliggende agrariërs dat het Staatsbosbeheer ernst was met een goed bloemdijkenbeheer en dat de in hun ogen 'schadelijke' soorten niet in bloei kwamen. Dit verhoogde het draagvlak in de streek enorm.

Natuurlijk heeft deze beheervorm ook nadelen. Zo wordt bij het opzuigen de aanwezige fauna ook weggezogen en worden nieuwe zaden van de doelsoorten ook afgevoerd. Daarom is ook direct begonnen met een gefaseerd beheer. Daar waar de vegetatie vrij goed ontwikkeld is wordt overgegaan op een hooibeheer. Dit houdt in dat gehooit wordt vanaf 15 augustus

en dat het hooi wordt afgevoerd. Uitsluitend op de stukken met ruigtekruiden worden nog twee keer per jaar geklepeld en het maaisel opgezogen. Door te werken met een machine met een arm kan er selectief gemaaid worden. Om helemaal de puntjes op de i te zetten wordt jaarlijks 5 a 10 % van de vegetatie op wisselende locaties niet gemaaid, zodat vooral ook de kenmerkende fauna (bijvoorbeeld de ongewervelden) voldoende gelegenheid heeft om een schuilplaats en overwinteringsmogelijkheden te vinden.

Ander nadeel is dat de kosten voor klepelen en afzuigen zijn vooralsnog twee keer zo hoog zijn als normaal beheer, maar door het selectief uitmaaien is het overige maaisel beter afzetbaar waardoor de kosten omlaag gaan.

Klepelen en opzuigen lijkt bij voldoende draagkracht van het terrein een goede inleidende maatregel te zijn bij herstelbeheer van sterk verruigde vegetaties. Wel dient na deze maatregel zo snel mogelijk een normaal hooilandbeheer van maaien, drogen en afvoeren te worden ingezet om doelsoorten als agrimonie, wilde marjolein, trilgras en ruige weegbree tot ontwikkeling te laten komen. ♦

Theo Bakker is boswachter monitoring West-Brabant en Albert Goorden is opzichter Markiezaat, beiden bij Staatsbosbeheer t.bakker@staatsbosbeheer.nl

